

Обучението по европеистика и изучаването на съвременна Европа

Проф. д-р Ингрид Шикова,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Полемиката за възникването и същността на европеистиката или европейските изследвания (European Studies) е продължителна и интензивна. Според някои академични публикации появата на европейските изследвания е нетрадиционна. Мартин Уит твърди, че европейските изследвания се появяват в резултат на загубата на доминиращата позиция на Европа в света. „Краят на хегемонията на Европа направи възможно развитието на „европейските изследвания“¹. Точно поради това европейските изследвания трудно могат да бъдат вместени в традиционната форма на класическите регионални изследвания. Докато развитието на неевропейски регионални изследвания първоначално е функция от колониализма и по-късно от Студената война, тоест изучаването на тези региони има дипломатически корени, то за европейските изследвания може да се твърди, че те се появяват и развиват след разпадането на колониализма и промяната на позицията на регионите, които станаха обект, а не субект на политиката. Разбира се, това виждане претърпява развитие през годините и европейските изследвания се изправят пред редица предизвикателства, критики, противоречия. Според Грифитс произходът на европейските изследвания може да бъде открит в т.нар. пространствени изследвания (Area Studies), възникнали през 30-те години на 20-и век в САЩ, първоначално като реакция на трудноразбираемите „азиатски изследвания“.² Независимо дали споделяме тези виждания, не можем да не се съгласим с твърдението, че нарасналата сложност на обществото поставя изискването за знания и систематичен опит извън границите на една-единствена дисциплина

¹ Wight, M. (1964), 'European Studies', in Daiches, D (ed) *The Idea of a University*, Andre Deutsch.

² Griffiths, R., *Interdisciplinarity and EU Studies*, University of Leiden <http://www.hum.leiden.edu/history/eu-studies/about/interdisciplinarity-and-eu-studies.html>

лина, за прилагане на интердисциплинарен подход, за промяна на традиционното мислене за организация на знанието.

Динамичното развитие на европейските изследвания през последните две десетилетия доведе до голяма степен до тяхното „еманципиране“ от академичните области, които претендираха за монопол върху тях. Това твърдение може да бъде подкрепено с редица аргументи: например, Рудницки говори за истинска експлозия на европеистиката като самостоятелна интердисциплинарна специализация.³ Тази „еманципация“ се осъществява както в резултат на вътрешни фактори - наличието на все повече европеисти преподаватели, които имат висше образование по европеистика, докторска степен по европеистика и всъщност по своята квалификация са европеисти, така и в резултат на самото развитие на областта, на полето на европейските изследвания, на прилаганите подходи в обучението, включително стимулирането на критичното мислене и дискусиите, изразяването на аргументирано лично мнение. В разширяването на полето на европеистиката като фактор за нейното самостоятелно развитие се включват все повече дисциплини, свързани с межкултурния диалог, межкултурна комуникация и т.н. Общият извод, който може да бъде направен, е, че европеистиката става все по-автономна и все по-еманципирана от политическите науки. Направените проучвания дават основание да се твърди, че европеистиката е по-динамична, по-гъвкава и приспособима, което до известна степен се дължи на динамиката на самия обект на изследване и изучаване. Всъщност няма да е погрешно да се твърди, че силното развитие на университетската европеистика през последните години е свързано с необходимостта да се отговори на новите предизвикателства в европейския интеграционен процес, включително въвеждане на нови подходи при обучението, на нови курсове, на нови теоретични постановки, което като цяло не би било осъществимо в рамките на отделните традиционни университетски специалности. Необходимостта от знания за европейската интеграция, вкл. история, институции, политики, право на ЕС, се допълва в европеистиката от необходимостта от развитие на практически умения за дебатиране, участие в преговори, аргументиране на мнения, логично писане и оформяне на материали, формулиране на хипотези, проучване на конфликтни позиции и изграждане на становища, търсене и постигане на компромиси. В това отношение новите методи като напр. симулационните игри, поставянето на

³ Rudnicki, Z. B. (2009), The development of European Studies in Poland after 1989 - from specialization to institutionalisation. Paper presented to Jean Monnet Conference 2009 '20 Years of Support for European Integration Studies: From the Jean Monnet Action to the Jean Monnet Programme', Bruxelles.

студентите в практически ситуации, решаването на конкретни казуси, подготовката на проекти и т.н. заемат все по-важно място в университетската европеистика.

Съвременното развитие на програмите по европеистика показва, че те непрекъснато еволюират и се променят, като до голяма степен се получава взаимно проникване и дори понякога пълна промяна в насоките им. Изучаването на съвременна Европа придобива специфичен фокус - Европейския съюз, и според някои автори (например МакГовън) това става за сметка на по-широкото разбиране за Европа. Редица фактори влияят върху тази тенденция. Все по-честата употреба на „Европа“ като синоним на Европейския съюз главно от страна на политиците и на официалните лица от институциите на Европейския съюз подсилва тенденцията за фокусиране на европейските изследвания в определена посока. Появата и развитието на изследванията на Европейския съюз в университетски програми, фокусирани върху изучаването му, са свързани и с интензивните процеси, които се развиват в тази организация. Създаването на програми за обучение по европеистика се активизира в средата на 80-те и началото на 90-те години във връзка с изграждането на вътрешния пазар, създаването на Европейския съюз и подготовката за икономическия и паричния съюз с подписването на Договора от Маастрихт. Друг основен фактор за активизиране и разпространение на обучението по европеистика е разширяването на ЕС с 12 нови държави (2004-2007 г.), в които в процеса на подготовката за членство се създават университетски програми в тази област с цел подготовка на нужните експерти по европейските въпроси.

В настоящата публикация ще бъдат разгледани добрите практики в магистърските програми по европеистика в Колежа на Европа - Брюж и НАТОлин, и в Международния център за европейско обучение - Ница, които могат да бъдат наречени предшественици на сегашното поколение университетски програми. Колежът на Европа, създаден през 1949 г., остава символ за качество при обучението по европейските въпроси и е един от най-престижните центрове за подготовка на специалисти в тази област. Международният център за европейско обучение в Ница също е образователна институция по европеистика, създадена още преди създаването на Европейската общност, с много интересен модел на обучение в сътрудничество с няколко университета в различни страни. Колежът на Европа и Международният център за европейско обучение са обявени от Европейската комисия за институции, чиито цели са от общоевропейски интерес и получават ежегодно финансиране по прог-

рамата „Жан Моне“⁴. Дългите традиции и престижът на тези две институции превръщат техните програми по европеистика в извор на полезен опит и добри практики за развитие на университетската европеистика. Ще се опитаме да потърсим отговор на въпроса какъв е техният успешен модел за осъществяване на обучение по европеистика в съвременните условия и какви са неговите основни характеристики, допринасящи за постигането на високи резултати.⁵

Създаването и на двата центъра за обучение произлиза от идеята да се даде възможност на младежи от различни и доскоро враждуващи помежду си държави да живеят и да се обучават заедно. Смисълът на този модел се е запазил и досега и след повече от 50 години съществуване доказва недвусмислено своя успех. Основните елементи на този модел, които се особено важни при осъществяване на обучението, са: съвременни задълбочени знания, конкретни практически умения, висока езикова култура, богата социална практика, създаване на общностен дух.

Характерна част от модела е прилаганата стратегия за развитие. Може да се говори за три поколения програми в тези институции. Първото поколение програми са посветени предимно на западноевропейските взаимоотношения, главно френско-немско-английски. Второто поколение програми от началото на 80-те години имат континентален мащаб и по-широк хоризонт към цяла Европа. Третото поколение програми, което навлезе в началото на XXI век, разглежда Европа в световен контекст. Това се отнася не само за съдържанието на самото обучение, а и за студентите, които първоначално са предимно от западноевропейските държави, след това обхващат много повече студенти от цяла Европа, а понастоящем все повече студенти са от страни извън Европейския континент. Всичко това се дължи на факта, че Европа се променя, променя се влиянието на Европейския съюз в света, променя се и интересът към обучението по европеистика, съдържанието на

⁴ Европейската комисия предоставя съфинансиране на 6 образователни институции, чиито цели са от общоевропейски интерес:

- The College of Europe (Bruges and Natolin campuses);
- The International Centre for European Training - CIFE (Nice);
- The European University Institute (Florence);
- The European Institute of Public Administration (Maastricht);
- The Academy of European Law (Trier);
- The European Agency for Development in Special Needs Education (Odense).

⁵ Анализът е направен въз основа на проведени анкетни проучвания в двете институции, лични срещи и интервюта на автора с преподаватели и студенти, както и въз основа на личния опит като член на Федералния съвет на Център за европейско обучение в Ница, дългогодишно сътрудничество с Колежа на Европа. Той е осъществен във връзка с осъществяването на първи етап на проекта „Европеистика и европейски ценности нагласи“ през 2012 - 2013 г.

програмите, методите на преподаване. Въз основа на обстойно проучване на обучението в тези две институции ще бъде направен опит за извеждане на полезните изводи и практики:

Високи изисквания и строги процедури за подбор на студентите, осигуряване на мултикултурна среда чрез приемане на студенти от над 50 държави. Високите изисквания осигуряват подбора на възможно най-добрите и най-подходящите кандидати. Следва да се посочи, че за специализираните магистърски програми изискванията са за съответстваща завършена бакалавърска степен - например в магистърската програмата по европейско право в Брюж се приемат само студенти, завършили право. В икономическия профил студентите трябва да са завършили икономика. В интердисциплинарните програми се приемат студенти с по-широка гама на бакалавърско образование. За Колежа на Европа с всички кандидати се провеждат устни интервюта от комисия, която оценява общите знания на кандидатите, тяхната мотивация, способностите им да боравят свободно с двата езика, на които се провежда обучението - френски и английски, психическата им устойчивост за понасяне на голямата натовареност. Поради големия интерес и престижа на колежа кандидатите са много и сред тях се подбират само най-добрите.

За Международния център по европейско обучение първият етап предвижда подбор на студентите по документи. Основните критерии при този първоначален подбор са представената писмена мотивация и владението на чужди езици - за триезичната програма се изискват френски, английски и немски. Голямо значение имат и препоръките, особено ако те са от известни преподаватели, преподаватели в самия център, бивши завършили студенти, които работят в сферата на европейската интеграция. След този подбор се осъществява телефонно/видеоинтервю, за да се установи в устен разговор степента на владение на трите езика. Цели се също да има представени студенти от повече държави.

Широк академичен и интердисциплинарен подход и специализация в определени сфери. Всички програми в Колежа на Европа обхващат широка теоретична подготовка по съответните дисциплини. Специализираните програми по европейско право и икономика дават възможност и за избор на дисциплини от други сфери, така че и в тях се отразява интердисциплинарният характер на обучението по европеистика. Едновременно с това студентите имат възможност и за по-конкретна специализация. Например студентите в кампуса Натолин на колежа се специализират в сфери като европейския вътрешен пазар, политиката на добросъседство, управлението на ЕС. Интересно е, че програмата в Международния

център за европейско обучение в Ница е насочена към теми, свързани с федерална Европа, поради интелектуалната традиция на институцията, която е създадена благодарение на федералистите от Европейското движение. Международният център за европейско обучение е създаден от Александър Марк - известен федералист и член Европейското движение. Този факт слага отпечатък върху програмата, учебните планове и организацията на магистърските програми. Той се изразява в силна застъпеност на дисциплини, свързани с федерализма и с целенасочено изграждане на федерално мислене у студентите. Исторически тази тенденция съществува от самото начало и традицията продължава и до този момент. Това се дължи до голяма степен и на още един факт, а именно, че редица от членовете на Федералния съвет (управителния орган на центъра, който взема важни решения относно стратегическото му развитие и организация) са убедени федералисти с дългогодишен опит и работа в защита на федерализма. Изучаването на теорията и практиката на федерализма, включително осъществяване на учебно посещение в Швейцария, създават условия за създаване сред студентите до голяма степен на федералистски нагласи за бъдещето на Европейския съюз.

Интензивно обучение. Всички разглеждани магистърски програми се осъществяват в рамките на една академична година: октомври - юни. Това предполага много интензивна програма и необходимост от постоянна подготовка на студентите за участие в семинари, дискусии, симулационни игри, разработване на доклади, включване в научни изследвания и други форми на академична комуникация. Характерно е, че от тях се изисква много воля за работа, за да се справят с голямата натовареност, което е видно от прегледа на учебната програма. Поради това един от критериите при оценка на кандидатите за колежа е тяхната мотивация и психическа устойчивост за интензивна работа. Във всички програми студентите избират тема за магистърска теза още в края на първия семестър и през втория семестър работят интензивно по нея заедно с изпълнението на всички останали задачи, произтичащи от учебния процес. Това изисква силна концентрация и добра организация на работа, за което допринася цялостната атмосфера в тези институции.

Най-интересният елемент на програмата на Международния център за европейско обучение е нейната организация. Освен че се провежда в няколко града - Ница, Берлин, Рощок и Рим, студентите правят учебни посещения в Брюксел, Страсбург, Люксембург и Женева. Това предполага изключително добра организация, включително и логистика, както и много напрегната програма. В Берлин и Рим центърът има свои филиали, които

се грижат за организацията на място - настаняване на студентите, организиране на лекциите, срещите и посещенията на различни институции. Това изисква отлична координация, както и нещо администриране на програмата. Участието на много преподаватели и лектори също е предизвикателство за администрацията, която е малка, но работи ефективно и успява да се справи с него.

Постоянно развитие и усъвършенстване на обучението и на учебните програми - създаване на нови програми и осъвременяване на съдържанието, промяна в методите на преподаване. Колежът на Европа създаде разнообразие от магистърски програми с цел задоволяване на различните нужди на трудовия пазар от съответни специалисти. Освен първите традиционни магистърски програми по европейско право, по икономика и по политически науки и администрация колежът разработи и въведе интердисциплинарна програма в НАТОлин, програми с бизнес специализация, дипломация и т.н. И Международният център за европейско обучение има последователна стратегия за развитие на обучението. Центърът също разшири своите програми чрез създаването на филиал в Истанбул. В магистърската програма в Истанбул освен младежи от Турция има и студенти от Западните Балкани и от други страни. За тази програма дори има повече кандидати в сравнение с триезичната програма в Ница, главно поради факта, че за нея се изисква владение само на английски език. Въведени са и две програми с дистанционно обучение. Тези програми въпреки своя дистанционен характер също включват учебни посещения в институции и срещи с преподавателите. Понастоящем се обсъжда създаването на нова магистърска програма, насочена към страните от Средиземноморието.

Съдържанието на програмите е в непрекъснато развитие, преразглежда се задължително за всяка академична година и се адаптира, като в него се внасят всички необходими изменения, свързани с променящия се обхват на политиките на ЕС, с променящата се геополитическа обстановка, с приоритетите на европейския политически дневен ред. В програмите са включени винаги актуални въпроси - например в началото на 2000 г. въпросите на разширяването на ЕС придобиват важна тежест. След това в програмата се включват темите за европейската конституция, институционалната реформа, Договора от Лисабон. Във връзка с икономическата и финансовата криза през последните години актуална тема, включена в програмите, е икономическото управление на ЕС.

Предлагане на голям брой варианти за изборни дисциплини, интензивни семинари по актуални въпроси, лекции на изтъкнати личности в

сферата на европейските въпроси. Характерна практика за обучението в разглежданите институции е предлагането на голям брой и разнообразни по своето естество изборни дисциплини. Така студентите имат възможности сами да подберат тези от тях, които оформят най-добре изборния профил. Провеждането на интензивни семинари по актуални въпроси, които не носят кредити, но се ползват с голям интерес сред студентите, е предимство на обучението, защото разширява кръгозора, дава интересна гледна точка и позволява свободна дискусия. Лекциите на изтъкнати личности са редовна практика. Студентите от Колежа на Европа имат възможност поне няколко пъти в годината да чуят лекции на изтъкнати държавници, ръководители в европейските институции, известни интелектуалци. Например, традиция е откриването на учебната година в Колежа на Европа да става с лекция на известна личност - лекции са изнасяли Маргарет Тачър, Жак Делор, Валери Жискар д'Естен, Франсоа Митеран, Алтиеро Спинели и много други.⁶ Тези лекции не само дават престиж на институцията, но и са част от обучението на студентите и привилегия специално за тях.

Практически ориентирани упражнения и симулационни игри. Задълбочените теоретични знания са комбинирани със създаване на практически умения и конкретна специализация например във воденето на преговори, вземането на решения в ЕС, съдебни решения на Съда на ЕС. Тази практика предоставя уникалната възможност да се намери пресечната точка между придобитите знания по европейските въпроси и тяхното конкретно практическо приложение. Например, и в колежа, и в центъра в Ница се провеждат сериозни симулации на процеса на вземане на решения в ЕС, включително подготовката на заседанията, тяхното ръководене, изготвянето на позиции, формирането на коалиции, журналистическо отразяване, които силно се доближават до действителността и създават много конкретни умения у студентите, които са полезни за тяхната бъдеща работа. Специализацията в Колежа на Европа по европейски бизнес позволява студентите да разберат как бизнесът практически реагира и би реагирал на решения, които се вземат на европейско институционално ниво, как да се влияе върху решенията, как да се предвиждат и преодоляват евентуални трудности и предизвикателства пред бизнеса.

⁶ Само през 2010-2011 г. лекции в колежа са изнесли Александър Щуб - министър по европейските въпроси и външната търговия на Финландия, Джорджо Наполитано - президент на Италия, Абдула Гюл - президент на Турция, Андрула Василиу - член на Европейската комисия, Франсоа Корнелис - президент на фирмата ТОТАЛ, Херман ван Ромпой - председател на Европейския съвет, Карел де Гухт - член на Европейската комисия, отговарящ за търговските въпроси, Шефан Фюле - член на Европейската комисия, отговарящ за разширяването и политиката на добросъседство, Ангела Меркел - канцлер на Германия.

Осъществяване на учебни посещения в европейски и международни институции и в съседни страни и придобиване на международен опит.

Учебните посещения са неразделна част от обучителния процес. Те не са самоцелни или екскурзионни, а са свързани с цялостна програма за лекции по актуални въпроси и със запознаване с функционирането на институциите, с характерните особености на посещаваните страни. Например, студентите от кампуса в НАТОлин посещават Украйна и Турция и имат възможност да се запознаят със средата в тези държави и да научат на място и чрез конкретен опит и срещи с местни представители за отношенията на тези страни с Европейския съюз.

Особено динамични са учебните посещения в програмата на Международния център за европейско обучение. Студентите посещават не само европейските институции в Брюксел, Страсбург и Люксембург, а и редица други международни организации като Върховния комисариат за бежанците в Женева, ООН и др. Всички студенти квалифицират тези посещения като изключително полезни, обогатяващи и практически полезни.⁷

Целенасочено предоставяне на възможности за създаване на контакти. Учебните посещения в институциите, активните връзки с организациите на завършилите студенти, срещите с представители на бизнеса, с практики в различни области - например в областта на правото с адвокатски кантори, с представители на фирми от различни сфери, с висши администратори, с изтъкнати представители на неправителствения сектор и особено на т.нар. „мозъчни тръстове“, осигуряват уникални възможности за студентите да създадат контакти, да се включат в стажантски програми, включително да придобият умения за общуване в професионалните среди.

Балансирани преподавателски екипи от университетски преподаватели, практики от институциите и от други международни организации. Академичният екип се състои главно от гост-професори от различни университети, експерти, специалисти и практики от Европа и от други държави извън европейския континент. За всички анализирани програми

⁷ Като пример те посочват учебното посещение в Рим, по време на което са имали специално организирани за тях срещи с Международния фонд за земеделско развитие, Организацията на ООН за прехрана и земеделие - FAO, Международната организация по миграцията, Кризисния отдел на Министерството на външните работи на Италия, мозъчния тръст - Институт за международни отношения, с външнополитически съветник на папа Бенедикт XVI. С подобна интензивност са и другите учебни посещения. Именно поради това студентите ги оценяват много високо и смятат, че те допринасят значително за подготовката им за бъдеща работа.

е характерна балансираната комбинация на преподавателския екип от университетски професори, практики и администратори. Това се смята за едно от най-големите предимства на обучението. Възможността за обучение в три държави - Франция, Германия и Италия, както е случаят с Международния център за европейско обучение, е наистина уникална и се оценява високо от студентите.

Богата информационна база. Библиотеката на Колежа на Европа в Брюж притежава една от най-богатите колекции в света от книги и периодични издания, посветени на европейските изследвания и европейските теми като цяло. Те са фокусирани главно върху въпросите на европейското право, икономика, политики, администрация, международни отношения и дипломация, история на Европа и европейската идея. Библиотеката играе много важна роля в подготовката на студентите - тя предлага различни библиотечно-информационни услуги, но и уютни за работа просторни помещения, в които студентите работят пълноценно и съсредоточено върху своята подготовка. Международният център за европейско обучение разполага в своята сграда в Ница с по-малка библиотека в сравнение с библиотеката на колежа, но фокусирана върху монографии и периодика, посветени на европейската интеграция, международните отношения, международните организации. Библиотеката е напълно достатъчна за ежедневна подготовка на студентите, но на тяхно разположение е и голяма библиотека в Университета „София Антиполис“ в Ница, която разполага с богата колекция от издания и периодика, включително с европейски документационен център. Студентите правят своите проучвания за магистърските тези и в университетските библиотеки в Берлин и Рим. Тук трябва да се посочат и отлично поддържаните интернет страници, от които може да бъде получена пълна информация относно предлаганите магистърски програми, курсовете, изискванията и т.н.

Подпомагане на студентите за успешна професионална кариера. В това отношение съществена роля играе кариерният център в Колежа на Европа и асоциациите на бившите студенти. Кариерният център не замества личните усилия за намиране на подходяща работа, но подпомага студентите с конкретна подготовка за придобиване на умения, например за представяне на интервю, за подготвяне на CV; с предоставяне на актуална информация за конкурси в европейски и международни институции и в други подходящи сфери. Кариерният център поддържа активна връзка с работодатели, които търсят специалисти с профила на завършващите колежа. Потенциалните работодатели са канени често в колежа, за да споделят своя практически опит, като едновременно с това се дава

възможност за установяване на полезни контакти между тях и студентите. Работодателите са ангажирани чрез добрите взаимоотношения с колежа да предоставят свои специални награди на отличните студенти - например, студентите с най-добри магистърски тези по определени теми получават възможността за стаж или първо работно място в съответната компания или организация. Асоциациите на бившите студенти също играят много съществена роля за подпомагане на кариерното развитие на студентите. Например, Колежът на Европа организира често срещи в неформална обстановка на завършили и настоящи студенти, което дава възможност за получаване на повече и по-конкретна информация, както и за окуражаване на завършващите относно избора на тяхната бъдеща кариера. Много положителна практика е непрекъснатото проследяване на професионалното развитие и кариерата на завършилите студенти. Това се осъществява главно чрез регулярни проучвания и чрез мрежата на асоциациите на бившите студенти. Асоциацията на бившите студенти от Колежа на Европа е създадена още след завършването на първия випуск през 1950 г., поддържа подробна база данни за завършилите студенти и за тяхното кариерно развитие, подкрепя събития в Колежа - срещи със студентите, работни семинари за намиране на подходяща работа, конференции. Асоциацията е източник на информация за предложения за работа и различни възможности, от които студентите биха могли да се възползват. Колежът на Европа поставя много умело в полза на студентите успехите на своите бивши възпитаници. Например, Колежа на Европа са завършили Хере Торнинг-Шмидт - министър-председател на Дания, Никълъс Клег - вицепремиер на Великобритания и лидер на Либерал-демократическата партия, Йозеф Йофе - главен редактор на водещия немски вестник „Die Zeit“, Александър Стуб - министър по европейските въпроси и външната търговия на Финландия, и много други.

Обратна информация от студентите. И двете институции са установили практиката да търсят и да анализират обратна информация от студентите. В Международния център за европейско обучение студентите получават три пъти в годината въпросник, който попълват. Най-изчерпателен е финалният въпросник, който обхваща въпроси от разнообразно естество - мотивацията за участие в програмата, административното обслужване, библиотечното обслужване, подробната оценка на преподаването и преподавателите - оценяват се общото впечатление, съдържанието, методите на преподаване, участието на студентите в учебния процес, учебните посещения, интернет страницата, изобщо всичко, което е свързано с осъществяването на магистърската програма. Силно се насърчават студентите да бъдат критични, да дават предложения за подоб-

ряване и усъвършенстване на програмата и на нейната организация. Анкетата е анонимна. Картите се обработват от администрацията, която подготвя аналитичен доклад. Докладът се обсъжда от ръководството на Центъра и се вземат съответни мерки за премахване на допуснати слабости, за отстраняване на недостатъци и за усъвършенстване на програмата. Подобна е практиката и в Колежа на Европа.

Характерна особеност на Колежа на Европа е, че той е **истински международен микрокосмос**. Животът на студентите в Колежа е важен компонент на самото обучение. Студентите живеят заедно, работят активно в екипи и имат възможност да обменят опит и идеи - както в рамките на процеса на обучение, така и в студентския живот, протичащ в културно разнообразие. Това им помага впоследствие да се адаптират много бързо към работа в международна мултикултурна среда. Провеждането на неформални студентски дискусии по интересни теми, спортни състезания, общите пътувания и културните събития допринасят много за създаването на общия дух на студентите - дух на толерантност, взаимно разбиране и приемане на различията, на дълготрайни професионални и лични приятелства, който е наричан често „духът на Брюж“. Особено интересни и полезни са провежданите дни на съответните държави, от които има студенти в колежа. В тези дни студентите се запознават с историята, културата, обичаите, музиката, танците, кухнята, природата на съответната страна, организират се от самите студенти и винаги се радват на голям интерес.

Според студентите основната мотивация да изберат програма в Международния център за европейско обучение е нейната динамика, провеждането ѝ в няколко държави, наличието на преподаватели от различни националности, както и нейната интердисциплинарност. Студентите оценяват високо и това, че се намират в мултикултурна среда. Според тях това дава възможност за взаимно опознаване и създава благоприятна атмосфера за ползотворни дискусии по различни теми.

Формирането на европеистиката като все по-автономна област на научните изследвания и натрупаният опит в обучението дават основание да се направи опит за оценяване на сегашното ѝ състояние, постиженията, трудностите и проблемите, добавената стойност, както и ролята и бъдещето на европеистиката в светлината на съвременните събития. Обучението по европеистика вече не е новост. Европеистика се преподава не само в западноевропейски университети, в университети в новоприсъединилите се държави - членки на ЕС, в университети в страните от Западните Балкани, а и в редица университети на други континенти. Интересът към европейските изследвания нараства в страни като Китай,

Индия, Южна Африка, Австралия и др. Научните проекти, свързани с европейските въпроси, стават все по-многобройни. Едновременно с това в редица случаи (а точно такъв е случаят в България) университетите, които осъществяват обучение по европеистика, рядко си сътрудничат, рядко обсъждат своите подходи към обучението, рядко споделят своя опит, постижения и проблеми, създадените традиции, бъдещите планове. Проучването на университетската европеистика и на нагласите на студентите дават основание и повод за дискусия, генериране на идеи и използване на всички възможности за сътрудничество в различните му измерения - академично сътрудничество, сътрудничество университет - работодатели, с цел не само по-нататъшно развитие на европеистиката и на качеството на образованието, но и като основа за създаване на европейски ценностни нагласи и на специалисти, способни да се справят с предизвикателствата пред съвременна Европа.

Библиография

1. Шикова, И. (2013), Добри практики и модели на обучението по европеистика в Колежа на Европа - Брюж (Белгия) и НАТОлин (Полша) и в Международния център за европейско обучение - Ница (Франция) в „Европеистика и европейски ценностни нагласи“ - книга първа, изд. „Д.Яков“.
2. Griffiths, R. (2012), Interdisciplinarity and EU Studies, University <http://www.hum.leiden.edu/history/eu-studies/about/interdisciplinarity-and-eu-studies.html>
3. Horga, I., European and/or EU Studies Curriculum between Internal and External drivers in Current Problems in the Development of the European and/or EU Studies Curriculum Romanian Journal of International Relations and European Studies, Vol.1, nr. 1/2012.
4. Jupille, J. (2006), „Knowing Europe: Metatheory and Methodology in European Union Studies“ in Cini, M and Bourne, A (eds) (2006) Palgrave Advances in European Union Studies, Palgrave.
5. Mc Gowan, F (2009), The Contrasting Fortune of European Studies and EU Studies: Grounds for Reconciliation? In Ch. Rumford, The Sage Handbook for European Studies, (pp. 545-559), Sage Publication.
6. McGowan, F. (2008), The Contrasting Fortunes of European Studies and EU Studies: Grounds for Reconciliation? Sussex European Institute SEI Working Paper No 99
7. Rudnicki, Z. B. (2009). The development of European Studies in Poland after 1989 - from specialization to institutionalisation. Paper presented to Jean Monnet Conference 2009 „20 Years of Support for European Integration Studies: From the Jean Monnet Action to the Jean Monnet Programme“, Bruxelles
8. Wallace, H. (2000), Studying contemporary Europe, British Journal of Politics and International Relations, vol. 2 , N 1